УДК 343.137
DOI 10.36919/3041-1149(Print).10.2025.11-13

Г. П. Цимбал,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри права
факультету права та міжнародних відносин,
Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка
email: ganna.vlasova78@gmail.com
ORCID 0000-0002-5616-3904

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ КАЛАНЧІ ІНГИ ГЕОРГІЇВНИ «ДОКАЗИ, ЩО МАЮТЬ ЕЛЕКТРОННУ ФОРМУ, В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ»

У рецензії проаналізовано монографію Каланчі Інги Георгіївни «Докази, що мають електронну форму, в кримінальному процесі України: концептуальний аспект». Зазначено наукову новизну та системність підходів авторки, яка сформувала цілісну концепцію доказів, що мають електронну форму, в кримінальному процесі України та запропонувала модель удосконалення їхнього правового регулювання. Наголошено на актуальності висвітлених питань, що пов'язані з техніко-криміналістичними механізмами забезпечення автентичності цифрових даних, роллю гешування, інтеграцією міжнародних стандартів (зокрема, положень Будапештської конвенції, Протоколу Берклі та ISO/IEC 27037:2012) і потребою в нормативному закріпленні процедур забезпечення цілісності цифрових даних. Підкреслено значущість рецензованого дослідження для розвитку кримінального процесу України та правозастосовної практики в умовах цифрової трансформації.

Ключові слова: *кримінальний процес; докази, що мають електронну форму; гешування; цифрова криміналістика; chain of custody; Будапештська конвенція; Протокол Берклі; ISO/IEC 27037:2012.*

Сучасний етап розвитку кримінального процесу України характеризується стрімкою цифровізацією суспільних відносин, інтеграцією інформаційно-комунікаційних технологій у правозастосовні механізми, глобалізацією інформаційних потоків і суттєвим розширенням спектра джерел доказування. Це зумовлює трансформацію як теоретико-правових підходів до доказування, так і практичних методів збирання, дослідження та використання доказів, що мають електронну форму.

У цьому контексті монографія Каланчі Інги Георгіївни «Докази, що мають електронну форму, в кримінальному процесі України: концептуальний аспект» є актуальним і значущим дослідженням, яке системно висвітлює комплекс концептуальних, доктринальних та прикладних питань, пов'язаних із формуванням і функціонуванням інституту доказів, що мають електронну форму, в кримінальному провадженні.

Структурно рецензована робота складається із п'яти розділів, які містять 20 підрозділів. Монографія І. Г. Каланчі ґрунтується на значному обсязі нормативних джерел, матеріалів судової практики, чинного законодавства України, включно із Кримінальним процесуальним кодексом України, а також міжнародних актів, які регулюють питання цифрової інформації та доказів, що мають електронну форму. Авторка також активно залучає сучасні наукові праці, зокрема останніх років, які свідчить про системний аналіз актуального стану наукової розробленості проблематики. Структура дослідження є логічною, послідовною та відповідає

© Цимбал Г. П., 2025

поставленим завданням. У роботі представлено цілісний теоретико-методологічний фундамент, який забезпечує глибину аналізу та комплексність висновків.

З наукового погляду робота є цікавою, обґрунтованою та завершеною, результати дослідження викладені послідовно й логічно. Стиль їхнього викладення є доступним і виразним, що дає змогу несуперечливо усвідомити їх зміст та забезпечує легкість сприйняття основних положень, висновків і пропозицій.

Особливої уваги заслуговує концептуальна позиція авторки щодо автономності кримінального процесуального регулювання в частині використання доказів, що мають електронну форму. Зокрема, обґрунтовується п'ятикомпонентна структура електронної складової кримінального процесу України, що охоплює: електронне кримінальне провадження; оцифрування матеріалів кримінальних проваджень та їхнє резервне зберігання; докази, що мають електронну форму; електронні інструменти доказування; електронні інструменти реалізації повноважень суб'єктів правозастосування. Також у роботі розмежовано значущі для практики правозастосування дефініції та сформовано понятійний апарат, узгоджений з вимогами кримінального процесуального законодавства, практики його застосування.

Важливо, що дослідниця приділяє увагу як теоретичним аспектам, так і процесуальним механізмам збирання, перевірки та оцінювання цифрової інформації. Монографія містить комплексний аналіз джерел доказів, використанням спеціальних технічних засобів, цифрових комунікаційних систем, мережевих ресурсів, програмних застосунків, а також інформації, що зберігається на технічних носіях. Авторка детально розглядає процесуальні гарантії використання таких доказів, їх взаємозв'язок з правами людини, вимоги щодо автентичності, цілісності та незмінності цифрової інформації, а також ризики її оброблення та використання.

Окремого схвалення заслуговує увага авторки до технічних аспектів забезпечення достовірності цифрових даних. Монографія містить послідовне обґрунтування ролі гешування як технології гарантування незмінності цифрових об'єктів і підтвердження їх цілісності. Авторка наголошує на потребі нормативної регламентації таких процедур та їх інтеграції в процес доказування з метою забезпечення цілісності інформації від моменту її вилучення до дослідження в суді.

Авторка системно розглядає компетенції слідчого, прокурора, захисника, судді та інших учасників провадження, зосереджуючи увагу на особливостях виявлення, фіксації, вилучення, перевірки та оцінювання цифрових даних у межах кримінального процесу. У роботі переконливо показано, що ефективне застосування процесуального інструментарію в цій сфері потребує спеціальних цифрових компетентностей, здатності працювати із сучасними технічними засобами та володіння процедурою забезпечення цілісності цифрової інформації. Значущим є акцент на розширенні ролі захисника у сфері збирання та дослідження цифрових відомостей, а також підкреслення відповідальності суду за оцінювання автентичності та цілісності таких доказів.

Важливо, що в своїй роботі авторка враховує міжнародні стандарти, розкриваючи взаємозв'язок національного законодавства з універсальними та регіональними актами. Особливу увагу приділено вимогам Конвенції про кіберзлочинність Ради Європи (Будапештській конвенції) та Протоколу Берклі, ISO/IEC 27037:2012, які задають орієнтири для належного правового режиму збирання й використання електронної інформації в кримінальному процесі. Такий підхід дає змогу забезпечити гармонізацію української моделі доказової діяльності з міжнародною системою правових гарантій.

У п'ятому розділі, присвяченому перспективам удосконалення нормативного регулювання, авторка пропонує комплекс заходів з модернізації кримінального процесуального законодавства. Зокрема, обґрунтовано потребу в закріпленні в кримінальному процесуальному законодавстві правового режиму оброблення, фіксації, перевірки й оцінювання електронних даних, а також упровадження мінімальних гарантій автентичності та достовірності, запровадження нових видів слідчих (розшукових) дій. Позитивно варто відмітити пропозицію щодо нормативного закріплення технічних стандартів і стандартних операційних процедур.

Високо оцінюється запропонована авторкою ідея поетапної імплементації міжнародних стандартів, включно з положеннями Будапештської конвенції та Протоколу Берклі, з одночасним урахуванням можливостей національної системи кримінальної юстиції. Такий прагматичний

підхід забезпечує реалістичність запропонованих змін та усуває ризики нормативної колізійності чи надмірної технократизації процесуальних норм. Особливо цінною є запропонована авторкою ідея гнучкого правового регулювання, що має базуватися на принципах достатності, пропорційності й адаптивності до технологічного розвитку.

Водночас робота, як і будь-яке дослідження такого рівня, містить положення, які за своїм характером є дискусійними. Так, зокрема, авторка обґрунтовує потребу в нормативному закріпленні в кримінальному процесуальному законодавстві детальної процедури забезпечення безперервного ланцюга збереження цифрових даних (chain of custody), що може стати предметом дискусії щодо рівня деталізації відповідних вимог у законі. Проте такий погляд авторки, будучи концептуально узгодженим і спрямованим на зміцнення гарантій достовірності цифрової інформації, формує важливий вектор розвитку наукової дискусії та нормативного вдосконалення цієї сфери.

Отже, рецензована монографія Каланчі Інги Георгіївни «Докази, що мають електронну форму, в кримінальному процесі України: концептуальний аспект» становить значний внесок у розвиток національної науки кримінального процесу, обґрунтовує концепцію використання доказів, що мають електронну форму, в кримінальному процесі України та пропонує цілісний підхід до модернізації доказової діяльності в умовах цифрової трансформації. Представлене дослідження може успішно використовуватись для проведення подальших наукових розвідок у відповідній царині, в навчальному процесі викладачами та здобувачами вищої освіти, а також практичними працівниками під час здійснення кримінального провадження.

Пропонується монографія

Каланча І. Г. Докази, що мають електронну форму, в кримінальному процесі України: концептуальний аспект : монографія. Київ : Вид-во «SBA Print», 2025. 528 с.

ISBN 978-617-7594-30-6

У монографії здійснено комплексне дослідження доказів, що мають електрону форму, в кримінальному процесі України. Проаналізовано теоретико-методологічні засади доказів, що мають електронну форму, розроблено дефініції ключових понять, з'ясовано їх правову й технічну природу. Особливу увагу приділено практиці пошуку, збирання, зберігання, використання та підтвердження цілісності відповідних доказів. Висвітлено процесуальні повноваження та функціональні ролі учасників кримінального провадження в роботі з доказами, що мають електронну форму. Узагальнено міжнародний досвід і стандарти, зокрема норми Будапештської конвенції, Протоколу Берклі та ISO/IEC 27037:2012. Окремо розглянуто напрями вдосконалення нормативного регулювання, організаційного забезпечення та технічної інфраструктури, потрібної для ефективної роботи з доказами цієї категорії.

Монографія адресована науковцям, практикам, законотворцям та всім, хто зацікавлений у формуванні сучасного кримінального процесуального інструментарію відповідно до викликів цифрової доби.

G. P. Tsymbal. REVIEW OF THE MONOGRAPH BY INGA KALANCHA «ELECTRONIC EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS IN UKRAINE: A CONCEPTUAL ASPECT»

The present review undertakes a thorough analysis of the monograph by Inha Kalancha, which bears the title "Evidence in electronic form in Ukrainian criminal proceedings: the conceptual aspect". The author's work is lauded for its scientific novelty and systematic approach, with the author formulating a comprehensive concept of electronic evidence in criminal proceedings in Ukraine and proposing a model for improving its legal regulation. The relevance of the issues covered is emphasized, which are related to technical and forensic mechanisms for ensuring the authenticity of digital data, the role of hashing, the integration of international standards (in particular, the provisions of the Budapest Convention, the Berkeley Protocol, and ISO/IEC 27037:2012), and the need for regulatory consolidation of procedures for ensuring the integrity of digital data. The significance of the research for the development of criminal proceedings in Ukraine and law enforcement practice in the context of digital transformation was emphasized.

Keywords: *criminal proceedings; electronic evidence; hashing; digital forensics; chain of custody; Budapest Convention; Berkeley Protocol; ISO/IEC 27037:2012.*